

Υπηρεσία Τύπου και
Πληροφόρησης

Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ ΤΥΠΟΥ αριθ. 204/21

Λουξεμβούργο, 16 Νοεμβρίου 2021

Απόφαση στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-748/19 έως 754/19
Ποινικές διαδικασίες κατά WB και λοιπών

Το δίκαιο της Ένωσης αντιτίθεται στο καθεστώς που ισχύει στην Πολωνία στο πλαίσιο του οποίου ο Υπουργός Δικαιοσύνης, ο οποίος είναι συγχρόνως και ο γενικός εισαγγελέας, δύναται να αποσπά δικαστές σε ανώτερα ποινικά δικαστήρια και να θέτει τέρμα στην απόσπαση ανά πάσα στιγμή χωρίς αιτιολογημένη απόφαση

Ειδικότερα, η απαίτηση περί ανεξαρτησίας των δικαστών επιβάλλει να περιβάλλονται οι κανόνες για την απόσπαση από τις αναγκαίες εγγυήσεις ώστε να αποφεύγεται κάθε ενδεχόμενο χρήσης της απόσπασης ως μέσου πολιτικού ελέγχου του περιεχομένου των δικαστικών αποφάσεων, ιδίως στον τομέα του ποινικού δικαίου

Στο πλαίσιο επτά ποινικών υποθέσεων που εκκρεμούν ενώπιόν του, το Sąd Okręgowy w Warszawie (περιφερειακό δικαστήριο Βαρσοβίας, Πολωνία) διερωτάται ως προς το κατά πόσον συνάδει με το δίκαιο της Ένωσης η σύνθεση των δικαστικών σχηματισμών που καλούνται να αποφανθούν επί των ανωτέρω υποθέσεων, λαμβανομένης υπόψη της συμμετοχής σε αυτούς δικαστή αποσπασμένου με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης βάσει του νόμου περί οργανώσεως των τακτικών δικαστηρίων ¹.

Κατά το αιτούν δικαστήριο, σύμφωνα με τους κανόνες της πολωνικής νομοθεσίας περί αποσπάσεως δικαστών, ο Υπουργός Δικαιοσύνης δύναται να αποσπά έναν δικαστή σε ανώτερο ποινικό δικαστήριο βάσει κριτηρίων που δεν είναι επισήμως γνωστά και χωρίς η απόφαση περί αποσπάσεως να μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο δικαστικού ελέγχου. Επιπροσθέτως, ο Υπουργός δύναται να ανακαλέσει την απόσπαση ανά πάσα στιγμή, χωρίς η ανάκληση να υπόκειται σε προκαθορισμένα νομικά κριτήρια και να χρήζει αιτιολογήσεως.

Στο πλαίσιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο αποφάσισε να υποβάλει στο Δικαστήριο ερώτημα αναφορικά με τη συμβατότητα των προαναφερθέντων κανόνων με το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ ², καθώς και αναφορικά με το ζήτημα εάν οι επίμαχοι κανόνες προσβάλλουν το τεκμήριο αθωότητας το οποίο εφαρμόζεται στις ποινικές διαδικασίες και το οποίο απορρέει ιδίως από την οδηγία 2016/343 ³.

Με την απόφασή του, το τμήμα μείζονος συνθέσεως του Δικαστηρίου αποφαινεται ότι το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ, εξεταζόμενο υπό το πρίσμα του άρθρου 2 ΣΕΕ, καθώς και η οδηγία 2016/343 ⁴ αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση κατά την οποία ο Υπουργός Δικαιοσύνης κράτους μέλους μπορεί, βάσει κριτηρίων που δεν έχουν δημοσιοποιηθεί, αφενός, να αποσπάσει δικαστή σε ανώτερο ποινικό δικαστήριο για ορισμένο χρονικό διάστημα ή επ' αορίστω και, αφετέρου, να ανακαλέσει την απόσπαση αυτή ανά πάσα στιγμή και δη με μη αιτιολογημένη απόφαση, ανεξαρτήτως αν πρόκειται για απόσπαση ορισμένου ή αορίστου χρόνου.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

¹ Ustawa Prawo o ustroju sądów powszechnych (νόμος περί οργανώσεως των τακτικών δικαστηρίων), της 27ης Ιουλίου 2001, ως είχε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών των κύριων δικών (Dz. U. 2019, θέση 52).

² Βάσει της διατάξεως αυτής, « [τ]α κράτη μέλη προβλέπουν τα ένδικα βοηθήματα και μέσα που είναι αναγκαία για να διασφαλίζεται η πραγματική δικαστική προστασία στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης».

³ Οδηγία (ΕΕ) 2016/343 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Μαρτίου 2016, για την ενίσχυση ορισμένων πτυχών του τεκμηρίου αθωότητας και του δικαιώματος παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη του στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας (ΕΕ 2016, L 65, σ. 1).

⁴ Άρθρο 6, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2016/343.

Καταρχάς, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι τα πολωνικά τακτικά δικαστήρια, στα οποία συγκαταλέγεται το περιφερειακό δικαστήριο Βαρσοβίας, εντάσσονται στο πολωνικό σύστημα ενδίκων βοηθημάτων και μέσων στους «τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης», κατά το άρθρο 19, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ. Προκειμένου να διασφαλισθεί ότι τα εν λόγω δικαιοδοτικά όργανα δύνανται να παρέχουν αποτελεσματική δικαστική προστασία όπως απαιτείται βάσει της ανωτέρω διατάξεως, η διαφύλαξη της ανεξαρτησίας τους έχει πρωταρχική σημασία. Ο σεβασμός της απαιτήσεως περί ανεξαρτησίας επιβάλλει, μεταξύ άλλων, οι κανόνες οι οποίοι διέπουν την απόσπαση των δικαστών να περιβάλλονται από τις αναγκαίες εγγυήσεις ώστε να αποφεύγεται κάθε ενδεχόμενο χρήσης της απόσπασης ως μέσου πολιτικού ελέγχου του περιεχομένου των δικαστικών αποφάσεων.

Συναφώς, το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι ναι μεν το γεγονός ότι ο Υπουργός Δικαιοσύνης δύναται να αποσπάσει δικαστές μόνον κατόπιν συναινεσώς τους συνιστά σημαντική διαδικαστική εγγύηση, πλην όμως υπάρχει σειρά στοιχείων τα οποία, κατά το αιτούν δικαστήριο, παρέχουν στον Υπουργό Δικαιοσύνης την εξουσία να επηρεάζει τους εν λόγω δικαστές και τα οποία μπορούν να δημιουργήσουν αμφιβολίες ως προς την ανεξαρτησία τους. Αναλύοντας τα διάφορα αυτά στοιχεία, το Δικαστήριο επισημαίνει καταρχάς ότι, προκειμένου να αποτραπεί η αυθαιρεσία και ο κίνδυνος χειραγωγήσεως, η απόφαση για την απόσπαση δικαστή και η απόφαση περί τερματισμού της απόσπασης πρέπει να λαμβάνονται βάσει κριτηρίων που είναι εκ των προτέρων γνωστά και να είναι δεόντως αιτιολογημένες. Επιπροσθέτως, δεδομένου ότι η ανάκληση της απόσπασης δικαστή χωρίς τη συναίνεσή του ενδέχεται να συνεπάγεται για αυτόν αποτελέσματα ανάλογα με εκείνα πειθαρχικής κύρωσης, ένα τέτοιο μέτρο πρέπει να μπορεί να προσβληθεί ενώπιον δικαστηρίου, βάσει διαδικασίας διασφαλίζουσας πλήρως τα δικαιώματα άμυνας. Εξάλλου, σημειώνοντας ότι ο Υπουργός Δικαιοσύνης ασκεί επίσης καθήκοντα γενικού εισαγγελέα, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι συνακόλουθα ο εν λόγω Υπουργός διαθέτει, σε συγκεκριμένη ποινική υπόθεση, εξουσία τόσο επί του εισαγγελέα του τακτικού δικαστηρίου όσο και επί των αποσπασθέντων δικαστών, γεγονός που μπορεί να δημιουργήσει εύλογες αμφιβολίες στους πολίτες ως προς την αμεροληψία των αποσπασθέντων δικαστών. Τέλος, δικαστές που έχουν αποσπασθεί σε δικαστικούς σχηματισμούς που καλούνται να αποφανθούν επί των υποθέσεων των κυρίων δικών ασκούν εκ παραλλήλου καθήκοντα ως αναπληρωτές του υπευθύνου πειθαρχικών διαδικασιών για τους δικαστές των τακτικών δικαστηρίων, ο οποίος είναι το όργανο που είναι επιφορτισμένο να διερευνά τις πειθαρχικές διαδικασίες που κινούνται κατά δικαστών. Ωστόσο, η ταυτόχρονη άσκηση από το ίδιο πρόσωπο των διπλών ως άνω καθηκόντων, σε ένα πλαίσιο όπου οι αναπληρωτές του υπευθύνου πειθαρχικών διαδικασιών για τους δικαστές των τακτικών δικαστηρίων διορίζονται επίσης από τον Υπουργό Δικαιοσύνης, ενδέχεται να δημιουργήσει εύλογες αμφιβολίες στους πολίτες ως προς το ανεπηρέαστο των λοιπών μελών των οικείων δικαστικών σχηματισμών από εξωγενή στοιχεία.

Από κοινού εξεταζόμενες, οι διάφορες αυτές περιστάσεις είναι, υπό την επιφύλαξη των τελικών εκτιμήσεων στις οποίες οφείλει να προβεί το αιτούν δικαστήριο, ικανές να οδηγήσουν στο συμπέρασμα ότι ο Υπουργός Δικαιοσύνης διαθέτει, βάσει κριτηρίων τα οποία δεν είναι γνωστά, την εξουσία να αποσπά δικαστές σε ανώτερα δικαστήρια, καθώς και να θέτει τέρμα στην απόσπασή τους χωρίς να οφείλει να αιτιολογήσει την απόφασή του, με αποτέλεσμα κατά τη διάρκεια της περιόδου της απόσπασής τους οι δικαστές αυτοί να μην απολαύουν των εγγυήσεων και της ανεξαρτησίας των οποίων κάθε δικαστής θα έπρεπε κανονικά να απολαύει σε ένα κράτος δικαίου. Μια τέτοια εξουσία δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι συνάδει με την υποχρέωση τηρήσεως της απαιτήσεως περί ανεξαρτησίας.

Εξάλλου, το τεκμήριο αθωότητας, το οποίο εφαρμόζεται στις ποινικές διαδικασίες και του οποίου τον σεβασμό επιδιώκει να διασφαλίσει η οδηγία 2016/343⁵, προϋποθέτει ότι ο δικαστής είναι απολύτως αμερόληπτος και απροκατάληπτος όταν εξετάζει την ποινική ευθύνη του κατηγορουμένου. Επομένως, η ανεξαρτησία και η αμεροληψία των δικαστών αποτελούν ουσιώδεις προϋποθέσεις για τη διασφάλιση του τεκμηρίου αθωότητας. Εν προκειμένω όμως προκύπτει ότι, υπό τις περιστάσεις που περιγράφηκαν ανωτέρω, ενδέχεται να υπονομεύονται η ανεξαρτησία και η αμεροληψία των δικαστών και, ως εκ τούτου, το τεκμήριο αθωότητας.

⁵ Βλ. αιτιολογική σκέψη 22 και άρθρο 6 της οδηγίας 2016/343.

ΥΠΟΜΝΗΣΗ: Η προδικαστική παραπομπή παρέχει στα δικαστήρια των κρατών μελών τη δυνατότητα, στο πλαίσιο της ένδικης διαφοράς της οποίας έχουν επιληφθεί, να υποβάλουν στο Δικαστήριο ερώτημα σχετικό με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ή με το κύρος πράξεως οργάνου της Ένωσης. Το Δικαστήριο δεν αποφαινεται επί της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου. Στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να επιλύσει τη διαφορά σύμφωνα με την απόφαση του Δικαστηρίου. Η απόφαση αυτή δεσμεύει, κατά τον ίδιο τρόπο, τα άλλα εθνικά δικαστήρια που επιλαμβάνονται παρόμοιου προβλήματος.

Ανεπίσημο έγγραφο προοριζόμενο για τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, το οποίο δεν δεσμεύει το Δικαστήριο.

Το [πλήρες κείμενο](#) της απόφασης είναι διαθέσιμο στην ιστοσελίδα CURIA από την ημερομηνία δημοσίευσής της

Επικοινωνία: Estella Cigna-Αγγελίδη ☎ (+352) 4303 2582

Στιγμιότυπα από τη δημοσίευση της απόφασης διατίθενται από το "[Europe by Satellite](#)" ☎ (+32) 2 2964106